

Місце національної держави в поствестфальській організації світового порядку

Національна держава як універсальна форма устрою держав сучасної цивілізації та найважливіший інститут суспільства відчуває значні зміни. Величезні транснаціональні корпорації, недержавні та міжурядові організації, глобальні ЗМІ та інші актори посуюють національну державу з першопланових позицій. Потреба в економічному розвитку вступає в протиріччя з принципом непорушності державного суверенітету – держави вступають до наддержавних об'єднань задля реалізації власних інтересів на глобальному рівні та гарантування власної безпеки. Не дивлячись на те, що національна держава втрачає частину власного суверенітету, ще зарано казати про зникнення цього типу. Динаміка глобалізації та національна держава, на перший погляд, несумісні, оскільки глобалізація деяким чином підриває владу та суверенітет національної держави, скорочуючи автономію національних урядів. З іншого боку, глобалізація посилює національну державу та розширює сфери її впливу: міжнародний захист прав людини, боротьба з глобальними катаклізмами, спільна боротьба з міжнародним тероризмом та інше. Задля того, щоб мати вплив у міжнародній політиці, державам потрібно об'єднуватись в наднаціональні організації, бо таким чином відкривається новий простір для їхніх дій, в структурі світової політики відроджується суверенітет. Іншими словами, національний суверенітет набуває нової незвичної форми: він зменшується всередині держави, водночас збільшуючись за її межами. Національні держави перестають бути рівноправними та суверенними у побудові міжнародної політики. Таким чином, перед нами з'являється картина глобальної ієрархії, яка має свої діючі інститути міжнародного регулювання (НАТО, МВФ, СОТ та інші), формує при цьому на протилежному полюсі табір держав-відлюдників. Сильним державам, які проводять активну зовнішню політику, розширюють сферу реалізації своїх національно-державних інтересів, «розм'якшення» державного суверенітету є політично вигідним.

Глобалізація змінює державу, але обмеження суверенітету стає прийнятним засобом досягнення більш високих цілей – забезпечення миру, полегшення бідності, захисту навколишнього середовища; глобалізація відкриває державам нові можливості за межами державних кордонів. Суттєвою особливістю поствестфальського світу є те, що глобалізація наносить поразку можливості держав вирішувати проблеми самостійно. Жодна з них (навіть супердержава) не може самостійно протистояти наркотрафіку чи фінансовій кризі, існувати поза глобальним ринком та особливостями циркуляції іноземних валют.

Глобалізація вимагає, щоб національні держави трансформували свою роль в світі. Тому важливо визначити, яким чином держава, міжнародні інститути і корпорації повинні прилаштовуватись до нових викликів, обумовлених глобалізацією, враховуючи появу швидших і потенційно вибухонебезпечних фінансових потоків, транснаціоналізму, що перебуває в стані зародження, посилення нерівності між багатими та бідними як на внутрішньодержавному, так і на позадержавному рівні. Глобалізація дає більше можливостей для розквіту, безпеки та добробуту держави, але тільки в тому випадку, якщо буде винайдено нові шляхи управління, які заповнять вакууми, що виникли у сфері владних відносин під впливом глобалізації.